

Poglavlje 7 – Okolišno i Socijalno upravljanje

Vares Polymetallic Mine ESIA

Draft V0.3

September 2021

SADRŽAJ

7 OKOLIŠNO I SOCIJALNO UPRAVLJANJE	2
7.1 Pregled	2
7.2 Sistem okolišnog i socijalnog upravljanja	2
7.3 Okolišna i socijalna politika	4
7.4 Plan okolišnog i socijalnog upravljanja	4
7.5 Organizacijski kapacitet i predanost	5
7.6 Upravljanje lancem nabavke.....	7
7.7 Upravljanje izvođačima radova.....	8
7.8 Praćenje i izvještavanje.....	12
7.9 Operativni proračun ESMS -a	18
7.10 Pripremljenost i odgovor na hitne slučajeve	19

TABELE

Tabela 7.1: Kontrolni popis ESG tema koje moraju biti pokrivene u ugovorima Adriatic-a.....	10
Tabela 7.2: Sažetak trenutnog praćenja koje je potrebno.....	12

PRIKAZI

Prikaz 7.1: Organigram tima za okoliš i socijalno upravljanje.....	7
Prikaz 7.2 Matrix dijagram toka nabavke.....	9
Prikaz 7.3: Grafikon toka neusklađenosti.....	17

7 OKOLIŠNO I SOCIJALNO UPRAVLJANJE

7.1 Pregled

Ovo poglavlje ESIA-e opisuje kako Projekat Vareš predlaže upravljanje okolišnim i socijalnim utjecajima i rizicima tokom cijelog vijeka trajanja rudnika, kako je identifikovano u Poglavlju 5. Adriatic Metals trenutno razvija svoj sistem okolišnog i socijalnog upravljanja (ESMS), koji će detaljno opisati predloženi program upravljanja i praćenja te odrediti način provedbe. Ovo poglavlje sažima sadržaj ESMS-a.

Mjere okolišnog i socijalnog upravljanja obuhvataju sljedeće komponente i aktivnosti Projekta:

- Izgradnja svih komponenti Projekta, uključujući pogon za preradu Vareš, pogon za pretovar na željeznicu, transportni put, niskop Rupice i površinsku infrastrukturu.
- Rupice:
 - o Ispumpavanje vode za podzemno rudarstvo;
 - o Podzemne rudarske aktivnosti;
 - o Dovož rude i otpada na površinu;
 - o Krug drobljenja;
 - o Zalihe otpadnih stijena i zalihe rovne rude;
 - o Upravljanje vodama i oborinskim vodama;
 - o Pogon za zasipanje;
- Transportni put:
 - o Prijevoz rude od Rupica do pogona za preradu Vareš (VPP);
 - o Prijevoz jalovine od VPP -a do Rupica radi zasipanja;
 - o Prijevoz jalovine od VPP -a do skladišta za suho skladištenje jalovine (TSF);
 - o Prijevoz finalnih proizvoda do pogona za pretovar na željeznicu Droškovac;
- Pogon za preradu Vareš;
 - o Krug drobljenja i brušenja;
 - o Flotacija;
 - o Obrada i utovar proizvoda;
 - o Skladište za suho skladištenje jalovine (TSF).
- aktivnosti zatvaranja na području Rupica i pogona za preradu Vareš; i
- Nadzor nakon zatvaranja.

7.2 Sistem okolišnog i socijalnog upravljanja

Sistem upravljanja skup je politika, alata, postupaka i internih kapaciteta za upravljanje okolišnim i socijalnim rizicima Projekta. Sistem upravljanja pomaže u procjeni i kontroli rizika. Sistem upravljanja trebao bi biti primjeren svrsi i osmišljen tako da zadovoljava standarde izvedbe koji su relevantni za Projekat i potencijalne kreditore ili dioničare Projekta, poput EBRD -a.

EBRD PR1 zahtijeva od Adriatic Metalsa razvoj i održavanje ESMS-a primjerenog prirodi i obimu Projekta te razmjernog stepenu njegovih utjecaja i pitanja na okoliš i društvo u skladu s GIIP-om.

Uprava za Projekat Vareš stoga zahtijeva: (i) okolišnu i socijalnu politiku; (ii) identifikaciju rizika i utjecaja (ESIA i širu procjenu rizika Projekta); (iii) plan(ove) okolišnog i socijalnog upravljanja; (iv) organizacijski kapacitet i predanost; (v) upravljanje lancem nabavke i (vi) nadzor i pregled.

Adriatic Metals je predan uspostavi ESMS-a za Projekt Vareš u skladu sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine i sljedećim smjernicama i standardima:

- Okolišna i socijalna politika EBRD-a, uključujući provedbene zahtjeve;
- ISO 14001 Sistemi upravljanja okolišem;
- Vodeća načela UN -a o poslovanju i ljudskim pravima;
- Temeljne konvencije MOR-a o radu (one koje se bave slobodom udruživanja; kolektivnim pregovaranjem; ukidanjem dječjeg rada; odricanjem od prisilnog i obaveznog rada; i uklanjanjem diskriminacije u pogledu zapošljavanja i zanimanja);
- Zakon o podmićivanju UK-a;
- Zakon o modernom ropstvu UK-a; i
- Dobrovoljna načela o sigurnosti i ljudskim pravima.

ESMS je trenutno u razvoju i uzet će u obzir nalaze ESIA-e i rezultirajuće zahtjeve za provedbu i upravljanje ublažavanjem i praćenjem. Ključni elementi definisani su u ovom poglavlju. Kontinuirano poboljšanje ESMS -a provodit će se tokom izgradnje i vijeka trajanja rudnika. Implementacija ESMS-a nastojat će svesti na najmanju moguću mjeru i ublažiti potencijalne utjecaje na okoliš i društvo, istodobno promovišući zdravstvene, sigurnosne, društvene i ekološke standarde regulatornih agencija u BiH i primijenjenih međunarodnih kreditnih institucija.

Učinkovitost i prikladnost ESMS-a redovito će pregledavati odbor ESG -a i izvješćivati o tome na tromjesečnim sastancima, u skladu sa statutom Odbora ESG -a.

Faza planiranja ESMS -a uključuje:

- Povremeni pregled važećih zakona, propisa, politika i smjernica;
- Identifikaciju svih postojećih okolišnih i socijalnih osnovnih uslova i predviđenih utjecaja identifikovanih unutar PU;
- Definiciju potrebnih ublažavanja i upravljanja kako bi se ograničili značajni utjecaji;
- Definicija stalnih zahtjeva praćenja;
- Definicija internih kriterija uspješnosti;
- Razvoj inicijativa za razvoj zajednice kako bi se korisno pridonijelo dugoročnoj održivosti lokalnih zajednica;
- Uspostavljanje zdravstvenih, sigurnosnih, okolišnih i ciljeva zajednice;
- Uspostavu programa praćenja uključujući sisteme upravljanja podacima i izvještavanje;
- Identifikovanje unutarnjih i vanjskih potreba za resursima, uloga, odgovornosti i zapovjednih lanaca potrebnih za izvršavanje odredbi ESMS -a;
- Programe osposobljavanja; i
- Raspored provedbe i proračun.

ESMS će zahtijevati stalno preispitivanje i ažuriranje kako konačna konfiguracija operacije bude detaljno osmišljena.

7.3 Okolišna i socijalna politika

Adriatic Metals razvio je i implementirao niz korporativnih politika koje se odnose na okoliš, socijalna pitanja i upravljanje. Ove su politike dostupne na web stranici Adriatic Metals i dio su ovog ESIA paketa. Ukratko, ove politike uključuju:

- Politiku zaštite okoliša;
- Društveni uspjeh i politiku zajednice;
- Politiku nabavke;
- Izjavu o modernom ropstvu;
- Politiku ljudskih resursa;
- Politiku zdravlja i sigurnosti;
- Politiku ljudskih prava;
- Politiku klimatskih promjena;
- Trgovinsku politiku i Kodeks poslovanja i
- Politiku borbe protiv mita i korupcije.

7.4 Plan okolišnog i socijalnog upravljanja

7.4.1 Planovi upravljanja

Za Projekat je razvijen niz planova upravljanja koji pokrivaju okolišne i socijalne aspekte, koji detaljno pokrivaju razdoblje izgradnje, i bit će ažurirani kako bi detaljno pokrili operativno razdoblje, kada se izgradnja približi završetku. Okolišno i socijalno upravljanje za zatvaranje obuhvaćeno je na visokom nivou kako u Konceptualnom planu zatvaranja rudnika, tako i u planovima upravljanja specifičnim za tu temu. Pred kraj operacija ti će se planovi ažurirati kako bi opisali detaljne zahtjeve zatvaranja. Razvijeni su slijedeći planovi upravljanja za Projekat:

- Plan upravljanja zdravljem i sigurnošću;
- Plan upravljanja ljudskim resursima (Operativni priručnik radne snage);
- Plan upravljanja kvalitetom zraka i stakleničkim gasovima;
- Plan upravljanja bukom i vibracijama;
- Plan upravljanja saobraćajem;
- Plan upravljanja tlom, zagađenim zemljištem i kontrolom erozije;
- Plan upravljanja opasnim materijalima;
- Plan upravljanja otpadom i opasnim otpadom;
- Plan zbrinjavanja površinskog mineralnog otpada;
- Plan upravljanja kulturnim nasljeđem s procedurom slučajnog pronalaska;
- Plan upravljanja zdravljem, sigurnošću i zaštitom u zajednici;
- Plan upravljanja okolišem izvođača radova;
- Plan otkupa zemljišta, naknade i obnove sredstava za život;
- Akcioni plan za biodiverzitet;
- Plan upravljanja vodama i otpadnim vodama;
- Plan anagažovanja zainteresovanih strana;
- Plan pripremljenosti i odgovora na hitne slučajeve i

- Idejni plan zatvaranja rudnika.

Adriatic Metals odgovoran je za osiguravanje učinkovitosti provedbe gore navedenih planova upravljanja i strategija praćenja tokom cijelog vijeka trajanja rudnika. Za provedbu ESMS-a bit će potrebno odgovarajuće osoblje, oprema, mehanizmi izvještavanja i financijska sredstva. Planovi upravljanja dio su paketa ESIA i bit će ugrađeni u ESMS.

Mnogi planovi zahtijevaju da se aktivnosti provode određenim redoslijedom ili na određeni način kako bi se postiglo uklanjanje/smanjenje/ublažavanje utjecaja. Oni će se pažljivo pregledati i uključiti u različite ugovore o izgradnji jer će aktivnosti obavljati treće strane, a ne Adriatic Metals. To će se postići posebnim ugovornim klauzulama, a u slučaju ključnih ugovora, zahtjevom da izvođači imaju vlastiti ESMS i/ili razviju posebne planove upravljanja okolišem. U slučaju manje iskusnih lokalnih izvođača, Adriatic će pružiti podršku u razvoju ovih planova.

Svi planovi upravljanja su "živi" dokumenti što znači da će biti pod stalnim pregledom kako bi se osiguralo da se stavke provode u potrebnom vremenskom okviru, a prije nego što se određene aktivnosti dogode na licu mjesta. Svi planovi upravljanja pregledavat će se najmanje jednom godišnje, ili kada se ostvare bilo kakve značajne promjene u Projektu ili projektnim aktivnostima.

Akcioni plan za biodiverzitet zahtijevao je kontinuirani pregled kako bi se osiguralo da se njegove aktivnosti provode pravovremeno. Djelomična provedba BAP-a potrebna je prije početka izgradnje jer će biti potrebno dovršiti nekoliko radnji prije nego što se mogu izvesti neki zemljani radovi i pripreme gradilišta. To se posebno odnosi na nadoknađivanje izvedivosti i obaveze.

7.5 Organizacijski kapacitet i predanost

Osnovan je Odbor za okoliš, društvo i upravljanje (ESG) kako bi se Odboru pomoglo u ispunjavanju njegovih nadzornih odgovornosti pregledavanjem i praćenjem svih pitanja koja se odnose na upravljanje utjecaja na radno mjesto, zajednicu ili okoliš (u skladu s politikama navedenim u Prilogu A), upravljanje odnosima s zainteresovanim stranama (uključujući relevantne aspekte ljudskih resursa) te pribavljanje dozvola i relevantne regulatorne rizike. Odbor će također nastojati utvrditi mogućnosti za jačanje licence Kompanije za rad te održivost i otpornost zajednica i regija u kojima Adriatic kompanije posluju. On će izvršnom rukovodstvu dati nadzor i smjernice po ovim pitanjima ².

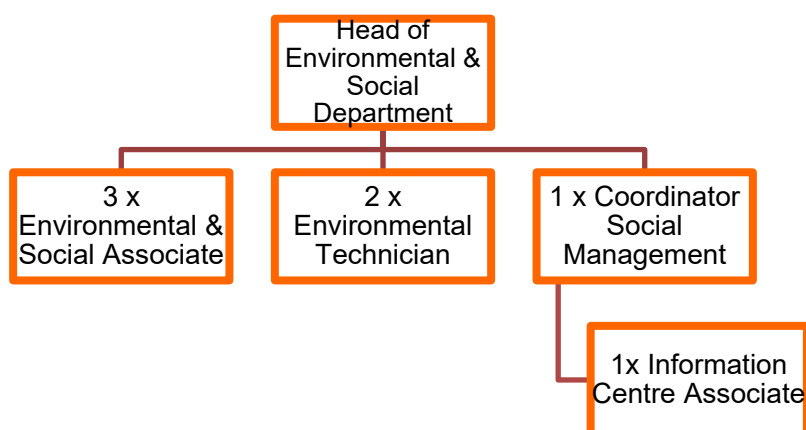
Za provedbu, upravljanje i praćenje ESMS-a bit će odgovoran Menadžer za okoliš i socijalno upravljanje za Projekat Vareš, koji direktno podnosi izvještaj Generalnom Direktor za Projekat. Tim za zaštitu okoliša na licu mjesta sastoji se od nekoliko tehničara zaštite okoliša koji imaju svakodnevnu odgovornost osigurati provedbu radnji ESMS-a. Društveni tim vodi Koordinator za socijalno upravljanje, uz podršku osoblja u Informativnom centru Vareš i vanjske kompanije za ljudske resurse. Posebne dužnosti tima za zaštitu okoliša i društvenu zaštitu uključuju:

- Usklađenost sa zakonskim i zahtjevima za pribavljenje dozvola za Projekat, s obzirom na okolišne i socijalne aspekte;
- Usklađenost sa zahtjevima međunarodne najbolje prakse, uključujući Okolišnu i socijalnu politiku EBRD-a (2019.);
- Osiguravanje provedbe ESMS-a tokom cijelog trajanja Projekta;
- Tazvoj, pregled i provedba planova upravljanja izgradnje i djelovanja;
- Pregled, nadzor i provedba procjene utjecaja na okoliš (ESIA);

- Osiguravanje da zaposlenici i izvođači, prema potrebi, prođu odgovarajuću obuku o ESMS-u i specifičnim aspektima ESMS-a;
- Izvještavanje Odbora i Odbora ESG-a o učinku E&S -a;
- Praćenje i izvještavanje o aktivnostima ESMS-a;
- Djelovanje u okviru i promovisanje temeljne vrijednosti Adriatic-a i strategije ESG-a
- Biti glavni kontakt za inicijative povezane s ESG-om unutar Kompanije; bliski rad i usklađivanje s višim rukovodstvom (i učešće na relevantnim sastancima Odbora ESG-a) radi razvoja i provedbe novih politika i akcionih planova ESG-a
- Djelovati kao katalizator pozitivnih promjena u ključnim temama ESG-a, uključujući odnose zajednice, pitanja voda, upravljanje jalovinom i transparentnost
- Potaknuti poboljšanja u ESG-u i ukupnu izvedbu održivosti
- Pružiti materijal i uvide u podršku razvoju vanjske komunikacije za odnose s ulagačima i angažmane vodstva
- Upravlјati odnosima po pitanjima ESG-a s relevantnim vanjskim tijelima
- Potaknuti provedbu Adriatic ESG strategije u koordinaciji s višim rukovodstvom, relevantnim odjelima i pružateljima usluga trećih strana
- Razviti metriku i povezane KPI-je/ciljeve za praćenje i poboljšanje učinka ESG -a u cijeloj Kompaniji

² Povelja Adriatic Metals Odbora za zaštitu okoliša, socijalnu politiku i upravljanje

- Prikupiti i analizirati ESG podatke na imovinskom i korporativnom nivou
- Razviti strategiju za angažman Kompanije sa zajednicom, relevantnim međunarodnim organizacijama i civilnim društvom
- Voditi angažman zajednice i civilnog društva
- Planirati i nadgledati društvena ulaganja te, radeći zajedno s drugim menadžerima, promovisati lokalno zapošljavanje i nabavu
- Razviti odnose s unutarnjim zainteresovanim stranama kako bi podržali daljnju integraciju ESG-a u poslovanje Adriatic-a i strateško odlučivanje
- Podržati komunikacije i odnose s ulagačima u razvoju relevantnih sadržaja, uključujući objavljivanje na vanjskim komunikacijskim kanalima Adriatic-a (web stranica, društveni mediji itd.)
- Stalno pratiti trendove, standarde i inicijative ESG-a

Prikaz 7.1: Organigram tima za okoliš i socijalno upravljanje

7.6 Upravljanje lancem nabavke

Definicija vizije nabavke Adriatic Metalsa je „održiva, odgovorna lokalna nabavka koja gradi trajno pozitivno naslijeđe i direktno doprinosi snažnom lancu snabdjevanja te ekonomskom i društvenom razvoju zajednica i zemalja u regiji“.

Za Projekat je osnovan namjenski tim za nabavku koji će poduzeti upravljanje lancem snabdjevanja i lokalno upravljanje nabavkama. Standardi nabavke opisuju kako Adriatic Metals kupuje robu i usluge te definiraju uloge i odgovornosti za saradnju između tima za nabavku, poslovnih partnera i dobavljača Adriatic Metalsa. Standardi se temelje na korporativnim vrijednostima, strategijama i politikama s ciljem usklađivanja procesa, sistema i alata te osiguranja usklađenih poslova nabavke unutar Adriatic Metalsa i njegovih podružnica.

Adriatic Metals je predan:

- pridržavanju svih važećih zakonskih zahtjeva i drugih pravila, kodeksa i standarda čiji su potpisnici;
- provođenju obaveznih provjera radi procjene ekoloških i društvenih rizika povezanih s lancem nabavke, kontinuirano praćenje tih rizika i provedba mjera, kao što je rad s pružateljima usluga lanca nabave, kako bi se izbjegli ili umanjili mogući ili utvrđeni rizici;
- praćenju svih dobavljača kako bi se osiguralo poštivanje Kodeksa Ponašanja, borbe protiv mita i borbe protiv korupcije Kompanije ;
- Nastojanju da minimalizuje prepreke za učestvovanje u aktivnostima nabavke za mala i srednja poduzeća (MSP) pojednostavljenjem procesa, osiguravajući da košarice roba i usluga nisu pakirane na način da im budu dostupne samo velikim kompanijama i prilagođavanju potreba malih i srednjih preduzeća u smislu plaćanja u najvećoj mogućoj mjeri;
- razvijanju procesa informisanja za komuniciranje potreba i mogućnosti nabavke te podršku lokalnim dobavljačima u izgradnji kapaciteta i natjecanju za odgovarajuće ugovore, uključujući njihovu podršku pri dovršenju procesa ugovora;
- razmatranje ulaganja u potencijalne lokalne dobavljače za koje je vjerovatno da će zbog toga biti konkurentni i održivi;

- uključivanje vanjskih zainteresovanih strana u mogućnosti i obaveze u lancu snabdjevanja te javno izvještavanje o učinku; i
- praćenje usklađenosti s ovom Politikom i prikladnosti pratećih standarda i strategija te unutarnje i vanjsko izvještavanje o napretku lokalne nabavke.

Svi dobavljači proći će fazu pretkvalifikacije koja će obuhvatiti sljedeće aspekte: Borba protiv mita i korupcije; ESG (okoliša, društvo i upravljanje); Kodeks ponašanja dobavljača; Ljudska prava i moderno ropstvo; te Zdravlje i sigurnost.

Tokom postupka nabavke provodit će se dvije vrste obaveznih provjera:

- Obavezna provjera treće strane u kojoj će Adriatic Metals analizirati dobavljača i potvrditi da će ispuniti zahtjeve Adriatic Metalsa prije sklapanja ugovora. To pomaže identifikovati rizik i utvrditi ispunjava li dobavljač strateške, etičke i finansijske ciljeve poslovanja.
- Tekuća obavezna provjera je dio upravljanja izvođačima i predstavlja kontinuirani nadzor dobavljača. Učestalost će ovisiti o kritičnosti i nivou rizika povezanog dobavljača, ali će se stalna obavezna provjera provoditi nad svim potencijalnim dobavljačima.

Adriatic Metals radit će s dobavljačima tokom svih faza procesa nabavke. To će uključivati redovne sastanke za komunikaciju i odnose s dobavljačima, izgradnju kapaciteta i pomoć za start-up kompanije na lokalnom području, te za dobavljače da dobiju priznate akreditacije gdje je to relevantno.

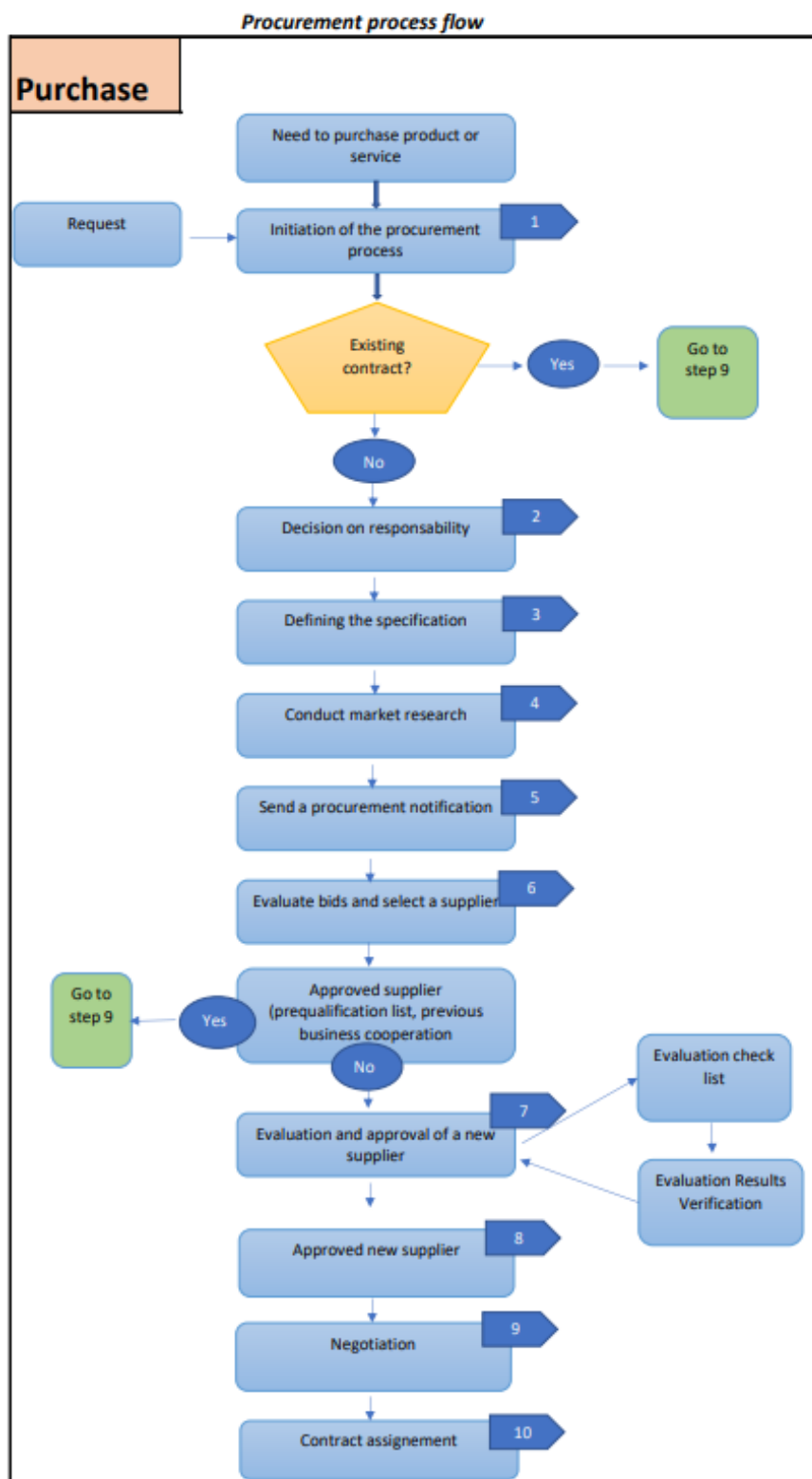
7.7 Upravljanje izvođačima radova

Izvođači radova će biti angažirani za poduzimanje rudarskih i transportnih aktivnosti za Projekat Vareš. Izvođači će proći postupak nadmetanja kako je prikazano na Slici 7.2.

Unutarnja revizija redovno će pregledavati sve aktivnosti nabavke Adriatic Metals-a i mjerit će se prema načelima upravljanja nabavkom. Upravljanje nabavkom slijedi tri glavna načela:

- Primijenjena „podjela dužnosti” i „princip četiri oka”
- Dostupna definicija procesa zajedno s jasnom raspodjelom uloga i odgovornosti
- Dosljedna, transparentna i arhivirana dokumentacija o konačnim rezultatima koraka procesa.

Kako bi se olakšalo pridržavanje ovih glavnih načela, Matrix dijagram toka nabavke prikazan je na Slici 7.2. Imajte na umu da će se provoditi stalni nadzor tokom cijelog razdoblja ugovora kako bi se osiguralo stalno usklađivanje s politikama i postupcima Adriatic Metals-a.

Prikaz 7.2 Matrix dijagram toka nabavke

U vezi okolišnih socijalnih aspekata, izrađen je kontrolni popis (Tabela 7.1.) koji će morati biti obuhvaćen svim ugovorima za Projekat. Ti će aspekti biti pregledani tokom postupka nadmetanja.

Tabela 7.1: Kontrolni popis ESG tema koje moraju biti pokrivene u ugovorima Adriatic-a

Tema		Željeni rezultat/cilj kontrole
Sveobuhvatno	ESMS i EMP	Uspostavljanje ESMS -a ako je potrebno i razvoj EMP -a povezanog s projektnim ESIA -nim obvezama i ESMS -om, uvjetima dozvola, nacionalnim propisima
	Okvir za politiku	Poštivanje politika Adriatic-a i EBRD-ovih zahtjeva za uspješnost, zahtjevi ESAP-a. Isporučiti prema registru preuzetih obveza Adriatic-a
	Koordinacija sa Adriatic-om	Izvođač će imenovati koordinatora odgovornog za ESG; Odredba za redovne koordinacijske sastanke koje će sazivati Adriatic; Dogovoriti linije i vrijeme izvještavanja Adriatic-a u slučaju ESG incidenta, ovisno o ozbiljnosti incidenta; Osigurati zajedničke planove pripremljene za vrijeme kada Projekat prolazi kroz promjene koje mogu imati ometajuće utjecaje na članove zajednice
	Praćenje	Praćenje učinka na okoliš s redovnim izvještavanjem, povratnim informacijama i pregledom učinka i neusklađenosti; Ključni parametri okoliša koje treba pratiti
	Uvodna obuka za osoblje i dogovori za informativne sastanke	HSE koordinator za komuniciranje politika i zahtjeva za radnu snagu; Obavezno prisustvovanje ključnim treninzima i po potrebi usavršavanje; Sedmični sastanci HSE-a o radnoj snazi (i posebni ad hoc informativni sastanci) Registri posjećenosti koji se trebaju voditi i uključiti u izvještavanje Adriatic-a
	Izveštavanje o rezultatima i ciljevima	Mjesečno izvještavanje o sigurnosnim i okolišnim pokazateljima
	Upravljanje podizvođačima	Zahtjevati od podizvođača da se pridržavaju istih zahtjeva i pratiti njihovu provedbu
	Korištenje vode, tretman otpadne vode i upravljanje oborinskim vodama, sprječavanje utjecaja na vodotoke.	Pridržavati se načela projektiranja i inženjerskih projekata za mjere ublažavanja, u skladu s Adriatic ESIA-om i ESMP-om; Usklađenost sa svim uvjetima dozvole; Pratiti i izvještavati o korištenju resursa (voda, energija, gorivo itd.) i količinama nastalog otpada.
Okolišni	Biodiverzitet	
	Tlo	
	Korištenje energije, korištenje goriva i emisije	
	Nivoi buke, kontrola svjetlosti i prašine	
	Upravljanje otpadom i recikliranje	
	Procjena rizika, pripravnost i odgovor na hitne slučajeve	Provesti procjenu rizika specifičnu za Projekt u suradnji s Adriatic-om; U suradnji s Adriatic-om i lokalnim hitnim službama razviti, uposliti i implementirati posebne planove pripravnosti i

Tabela 7.1: Kontrolni popis ESG tema koje moraju biti pokrivena u ugovorima Adriatic-a

Tema		Željeni rezultat/cilj kontrole
		reagiraju u hitnim slučajevima koji se odnose na ugovorne aktivnosti
	Pristup zemlji i sanacija štete na lokalnoj infrastrukturi	Prije početka radova na bilo kojem području slijediti proceduru čišćenja tla Adriatic-a. Prijaviti i sanirati svaku štetu
Društveni	Lokalno zapošljavanje i osposobljavanje	Izvođač će raditi s Adriatic-om na identifikaciji i zapošljavanju lokalnih radnika prema dogovorenim ciljevima. Potrebno je navesti programe osposobljavanja prije zapošljavanja (potencijalno putem vladinih agencija i/ili obrazovnih institucija) Obavezati se na 'lokalizaciju' radne snage tokom vremena ako se na početku ugovora ne mogu pronaći odgovarajuće kvalifikovani kandidati (za to bi moglo postojati vremensko ograničenje, npr. u roku od 4 godine 95% radne snage trebalo bi biti bosanskohercegovačko)
	Lokalna nabavka	Izvođač će raditi s Adriatic-om na identifikaciji opcija i lokalnoj nabavci prema dogovorenim ciljevima, koristeći pretkvalificirane pružatelje roba i usluga gdje je to izvedivo; Uspostaviti proaktivan pristup izgradnji kapaciteta malih i srednjih poduzeća; Tamo gdje je moguće koristiti pretkvalificirane pružatelje roba i usluga.
	Radni uslovi i radnička prava (npr. radno vrijeme, uznemiravanje i diskriminacija, dječji rad, rodno nasilje itd., Usklađenost sa bosanskim zakonima o zapošljavanju i stopama plaća)	Poštivanje politika Adriatic-a i nacionalnih propisa; Konkretno, radnicima će biti dopušten pristup Adriatic-ovom mehanizmu za podnošenje pritužbi radnika i postupku u vezi sa uzbunjivačima, kao i svim mehanizmima koje je postavio izvođač.
	Interakcija sa zajednicom	Angažman zainteresovanih strana vodit će i odobriti Adriatic; Osoblje izvođača će proći obuku o interakcijama zainteresovanih strana, uključujući ključne poruke; Doprinijeti informisanju /interakciji zajednice prema zahtjevu; Društvena ulaganja prvenstveno će poduzeti Adriatic Fondacija, ali se doprinosi izvođača (financijski ili u naravi) potiču i bit će dogovoreni između izvođača i Adriatic Fondacije
	Zdravlje i sigurnost zajednice uključujući upravljanje saobraćajem/sigurnost na cestama	Prema Adriatic-ovoj ESIA-i. Poštivanje politika i sistema upravljanja Adriatic-a; Pregovarati o uvjetima pristupa klinikama i zdravstvenoj zaštiti zajednice i ambulantnim ustanovama
	Sigurnosna odredba	Poštivanje politika Adriatic-a i lokalnih propisa te poštivanje dobrovoljnih načela o sigurnosti i ljudskim pravima
	Pristup kulturnom naslijeđu i slučajnim pronalascima	Poštivanje Adriatic-ove procedure o slučajnim pronalascima.
	Organizacija smještaja radnika	Prema smjernicama EBRD -a/IFC -a
	Zaštita na radu	Poštivanje lokalnih zahtjeva zaštite na radu;

Tabela 7.1: Kontrolni popis ESG tema koje moraju biti pokrivena u ugovorima Adriatic-a		
Tema		Željeni rezultat/cilj kontrole
		Potrebno je osigurati i provesti proceduru upravljanja zaštitom na radu specifičnu za Projekt. (uključujući postupke odgovora na nesreće/incidente, bilježenje i izvještavanje); Implementacija sistema upravljanja zdravljem i sigurnošću specifičnog za Projekat
Upravljanje	Borba protiv mita i korupcije	Poštivanje kodeksa ponašanja/politike Adriatic-a, uključujući uvodnu obuku svih odgovarajućih zaposlenika
	Kodeks ponašanja	Poštivanje kodeksa ponašanja Adriatic -a, uključujući uvodnu obuku za SVE zaposlenike izvođača
	Interakcije s regulatornim tijelima	Uskladiti ih s Adriatic-om
	Pravna usklađenost	Usklađenost sa svim važećim lokalnim i nacionalnim propisima i utvrđenim međunarodnim standardima najbolje prakse

7.8 Praćenje i izvještavanje

7.8.1 Pregled praćenja

Nakon osnovnog razdoblja praćenja, okolišni i socijalni nadzor provodit će se u svim fazama Projekta, kako slijedi:

- Izgradnja: Rutinsko praćenje uključujući vizuelne preglede i nadzor aktivnosti izvođača;
- Rad: praćenje usklađenosti s okolišem te zdravlja i sigurnosti na radu i u zajednici. Rutinsko praćenje rada i ponašanja osoblja vizuelnim pregledima i nadzorom, praćenje ključnih parametara okoliša, poput kvalitete zraka, kvalitete vode, buke i aspekata biodiverziteta;
- Društveno praćenje: Praćenje pritužbi i povratnih informacija osoba na koje Projekat ima utjecaja.
- Praćenje zapošljavanja i nabavke: Nadzor i praćenje provedbe lokalnih strategija nabavke i zapošljavanja.
- Nadzor zatvaranja i nakon zatvaranja: praćenje okoliša i emisija tokom zemljanih radova i aktivnosti za zatvaranje/sanaciju. Praćenje osnovnih uvjeta za zagađivače i stanje okoliša nakon zatvaranja (stabilnost padina, tlo, vegetacijski pokrov i otpornost, kvaliteta vode).

Programi praćenja za svaku okolišnu disciplinu definisani su u relativnim planovima upravljanja, kako je navedeno u odjeljku 7.1, i sažeto dolje.

7.8.2 Aktivnosti praćenja

Nadzor za različite okolišne discipline provodit će se na identifikovanim mjestima ispuštanja i na odabranim mjestima izvan projektnih aktivnosti, kako bi se nastavili mjeriti okolišni uslovi.

Tabela 7.2: Sažetak trenutnog praćenja koje je potrebno	
Okolišna disciplina	Opis potrebnog praćenja
Tlo	Vizuelno praćenje erozije na padinama na kojima je došlo do uklanjanja drveća. Vizuelno praćenje zaliha tla radi otkrivanja, erozije i degradacije.

Tabela 7.2: Sažetak trenutnog praćenja koje je potrebno	
Okolišna disciplina	Opis potrebnog praćenja
	Praćenje uskladištenog tla radi erozije i zadiranja korova prije ponovnog uspostavljanja. 5 godišnjih uzoraka i procjena tla na ključnim lokacijama i onima koja su pod povećanim rizikom od kontaminacije (uključujući VPP i nizbrdo od skladišta za jalovinu).
Buka	Praćenje buke provodit će se na mjestima koja se smatraju reprezentativnim za osjetljive receptore najbliže Projektu povremeno kroz svaku fazu predloženog Projekta. Dodatno praćenje će se poduzeti kao odgovor na pritužbe na buku na relevantnim lokacijama.
Kvaliteta zraka i staklenički gasovi	Planirani rutinski vizuelni pregledi tokom izgradnje i rada radi procjene učinkovitosti aktivnosti suzbijanja prašine. Kontinuirano praćenje NO_x i SO_x kroz Gradko cijevi i prašinu kroz frizbi mjerače i ljepljive jastučiće. Praćenje odabranih lokacija na najbližim osjetljivim receptorima na transportnom putu i VPP -u, kao i praćenje okoliša u Varešu i Borovici. Koristit će se postojeće stanice/lokacije za praćenje kvalitete zraka gdje je to moguće. Povremeno postavljanje mobilne stanice za nadzor kvalitete zraka za čestice (PM₁₀ i PM_{2,5}) tromjesečno, podložno pregledu rezultata. Praćenje i bilježenje potrošnje električne energije i goriva na svim mjestima Projekta.
Hidrologija i hidrogeologija	Vizuelno praćenje: redovni pregledi mašina i opreme radi otkrivanja curenja. Vizuelni pregledi površinskih voda na sedimente ili vizuelne promjene u kvaliteti. Kontinuirano praćenje nivoa i protoka površinske vode te nivoa podzemnih voda oko lokaliteta i šireg sliva rijeke (Borovički potok, Vrući potok, Mala rijeka i Bukovica). Periodično praćenje kvalitete površinskih i podzemnih voda (mjesečno, odnosno tromjesečno) Praćenje nivoa podzemnih voda unutar podzemnog rudničkog područja, lokalnih izvora i bušotina te praćenje procjeđivanja, prema Planu upravljanja vodama i otpadnim vodama. Periodično praćenje izvora i bunara (nivo, protok i kvaliteta) koje koriste stanovnici Borovice. Postojeće tačke praćenja koje će se koristiti.
Biodiverzitet	Praćenje i kontinuirano preispitivanje Akcionog plana za biodiverzitet i načina na koji se on provodi u tokom cijelog vijeka trajanja rudnika . Praćenje svih golih područja i ponovno obraslih područja kako bi se izbjeglo slučajno unošenje invazivnih vrsta i godišnje praćenje svakog novog rasta japanskog pridvornika, a na saniranim područjima pratiti uspješnost obnavljanja, osobito osnivanje sadnica drveća.

Tabela 7.2: Sažetak trenutnog praćenja koje je potrebno

Okolišna disciplina	Opis potrebnog praćenja
	Novo/obnovljeno stanište za uzgoj vodozemaca zajedno s odgovarajućim kopnenim staništem nadzirat će se kako bi se osiguralo da je kolonizacija uspješna i omogućit će se poduzimanje svih sanacijskih mjera kako bi se osigurao pozitivan ishod. Službenik za okolišne radove bit će prisutan tokom izgradnje kako bi nadgledao ovaj aspekt, kao i sve ostale aktivnosti čišćenja zemljišta i izgradnje, kako je detaljno opisano u Akcionom planu za biodiverzitet. Vizuelno praćenje obnove rijeka i shema stvaranja ribnjaka osigurati će uspješno proaktivno ublažavanje. Povremeno praćenje kvalitete vode u rijekama u kojima se nalazi populacija bjelonogih rakova. Praćenje zamki kamerama na ruti tokom izgradnje i povremeno tokom operativnog razdoblja. Praćenje bi trebalo provoditi na potencijalnim prijelazima sisavaca, kao i na Šajnovički kamen i Grčki kamen. Vizuelno praćenje staništa i flore uz trasu prijevoza radi otkrivanja znakova taloženja prašine i svih povezanih oštećenja. Praćenje kvalitete staništa u područjima određenim za nadoknadu i neto dobit biodiverziteta (šume i livade).
Društvo	Godišnje praćenje društvenih pokazatelja, uključujući: • Lokalne statistike zapošljavanja za Projekat i izvođače. One bi trebale pokazati broj zaposlenih iz općine Vareš, Zeničko-dobojskog kantona i iz BiH. • Statistika lokalne radne snage; • Provedba lokalne strategije nabavke putem nabavke roba i usluga te broj lokalnih kompanija angažovanih i pretkvalifikovanih za djelovanje kao dobavljači Adriatic-a; • opći socioekonomski parametri uključujući sredstva za život, prihod, troškove života, sigurnost hrane, pristup uslugama, stanje infrastrukture, demografska kretanja i promjene za sve ključne zajednice; • Aktivnosti i učinkovitost Adriatic Fondacije; • Aktivnosti Općinskog vijeća te kako i s kojim nivoom djelotvornosti je mogao biti potrošen novac od poreza i autorskih prava te nivo javnog zadovoljstva takvim projektima; • Zdravstveni i socijalni pokazatelji (u saradnji sa Domom zdravlja Vareš i Adriatic Metals klinikom); i • Pokazatelji obrazovanja (upisani učenici, prolaznost, mogućnosti daljnjeg obrazovanja). Praćenje percepcije javnosti i aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana: • statistika društvenih medija;

Tabela 7.2: Sažetak trenutnog praćenja koje je potrebno	
Okolišna disciplina	Opis potrebnog praćenja
	- Povratne informacije primljene na sastancima Odbora za odnose sa lokalnom zajednicom; - Registar zainteresovanih strana; - Registar žalbi i rješenja; i - Provedba plana angažmana zainteresovanih strana.

7.8.3 Izvještavanje

7.8.3.1 Prijavljivanje incidenata

Incident se definiše kao svaki događaj koji utječe ili potencijalno utječe na okoliš, zajednicu ili zdravlje, sigurnost i sigurnost zaposlenika ili članova zajednice, ili bilo koja aktivnost koja rezultira nepoštivanjem propisa, kršeći politike, standarde Kompanije ili obaveze.

Sljedeći događaji činit će incident:

- Incidenti i pritužbe zajednice;
- Slučajno izlivanje kemikalija ili goriva izvan rezerviranih ili namjenskih područja;
- Požari unutar operativnih područja;
- Povrede ili zamalo izbjegnuta opasnost ;
- Ekološki incidenti ili aktivnosti zabranjene prema zahtjevima za pribavljanje dozvola, uključujući:
 - o Emisiju buke;
 - o Kvalitetu zraka;
 - o Biodiverzitet - neovlašteno krčenje vegetacije, povreda ili utjecaj na faunske vrste identifikovane u Poglavlju 4.5.
 - o upravljanje otpadom i vodama i podzemnim vodama.

Izvještavanjem o incidentima upravljat će se u skladu sa ESMS-om i SEP-om. Incidenti će se bilježiti, procjenjivati i prijavljivati Odboru ESG-a. Svi incidenti bit će javno objavljeni, u skladu s Planom angažmana zainteresovanih strana i Postupkom pripremljenosti i reagovanja u hitnim slučajevima (vidi poglavlje 7.10).

7.8.3.2 Izvještavanje o okolišu i društvu

Tromjesečni izvještaji o okolišnom i socijalnom upravljanju bit će izrađeni zajedno s izvještajima o angažmanu zainteresovanih strana. Tromjesečno izvještavanje sažet će aktivnosti koje su poduzete i sve incidente koji su se dogodili. Izvještaji se dostavljaju odboru ESG -a i članovima Odbora.

Bit će potrebno izvještavanje kreditorima ili dioničarima o aspektima vezanim uz ESG. Raspored ovog izvještavanja bit će određen kao dio svakog procesa dogovora.

Adriatic će provoditi godišnje izvještavanje o ESG-u u skladu sa zahtjevima GRI-a, a o tome će se izvještavati godišnjom procjenom značaja. To će uključivati poglavlje posvećeno učinku ESG -a u Godišnjem izvješću dioničarima i, u skladu s promjenjivim razmjerima okolišnih i socijalnih utjecaja Kompanije i očekivanjima zainteresovanih strana, namjenski Izvještaj o održivosti. Kao dio ovog Adriatic će izvjestiti o slijedećem:

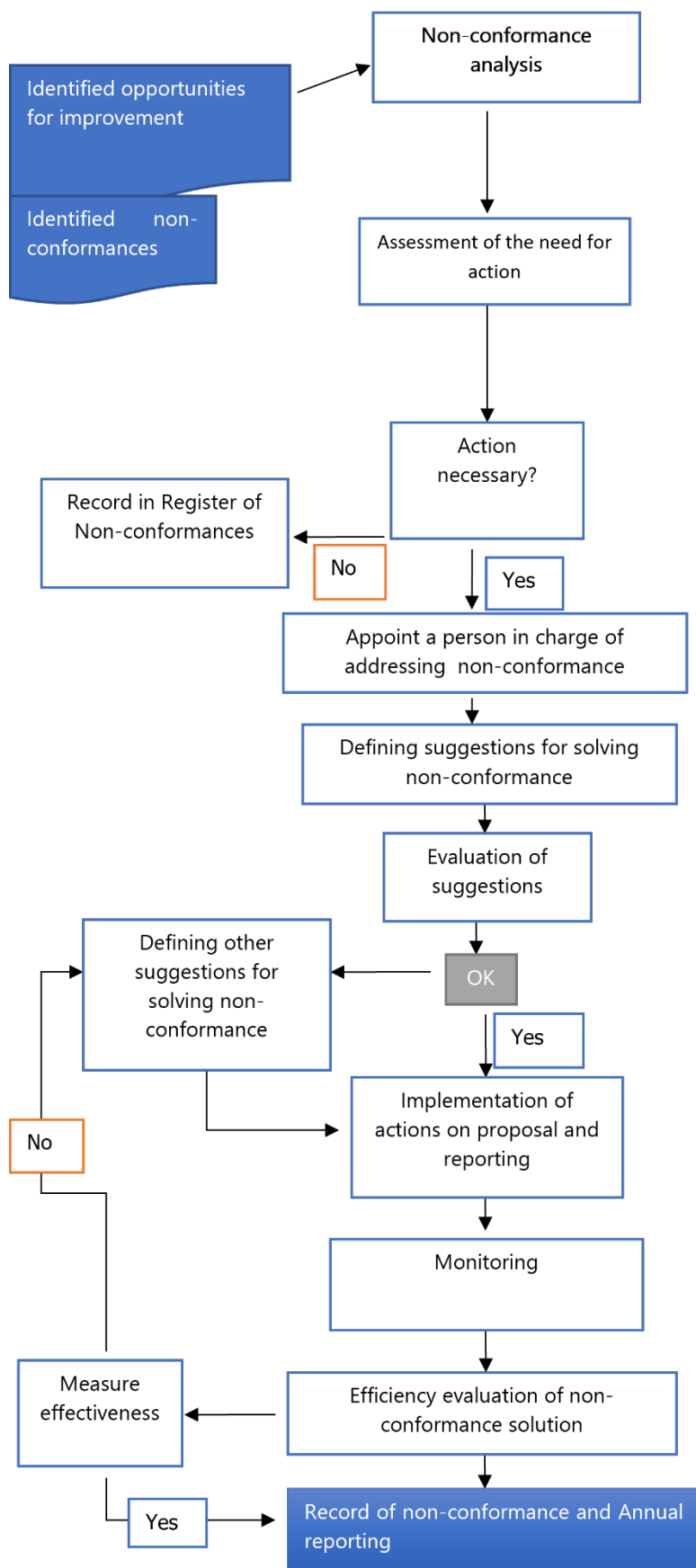
- Emisije stakleničkih plinova;

- Metrike kao što su potrošnja vode/jedinica proizvoda, potrošnja energije/jedinica proizvoda;
- Stopa učestalosti povreda izgubljenog vremena;
- Incidenti nepoštivanja zaštite okoliša;
- Aktivnosti upravljanja biodiverzitetom;
- Pojediniosti o radnoj snazi, uključujući direktne zaposlenike i one koje angažuju izvođači na licu mjesta, odražavajući i nivo lokalnog zapošljavanja i lokalne nabavke i rodnu strukturu radne snage projekta i srodnog upravljačkog kadra;
- Okolišni i socijalni učinak prema ključnim pokazateljima učinka (KPI), uključujući usporedbe s prethodnim izvještajnim razdobljima;
- Plaćanja državnim, regionalnim i općinskim državnim agencijama u BiH;
- Žalbe zajednice;
- Trenutne aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana (uključujući i vladine agencije; grupe predstavnika zaposlenih; i Odbor za odnose sa lokalnom zajednicom); i
- Društvena ulaganja u zajednicu.

Izveštavanje će započeti tokom sljedećeg godišnjeg izvještajnog razdoblja, koje se očekuje krajem 2021/2022 finansijske godine.

7.8.4 Neusklađenosti

Ako aktivnosti praćenja pokažu neusklađenost, Adriatic Metals će poduzeti postupak pregleda. Ovaj proces određuje izvor, put i utjecaj neusklađenosti, a proces je opisan na slici 7.3.

Prikaz 7.3: Grafikon toka neusklađenosti

7.8.5 Upravljanje promjenama

Adriatic Metals stalno će pregledavati ESMS. Detaljno preispitivanje će se provoditi najmanje jednom godišnje, kada se Projekat približava fazi postupka, kada su potrebne značajne promjene u dizajnu ili aktivnostima Projekta, kada se dogodi incident ili kada se primi pritužba zajednice.

Upravljanje promjenama (MOC) je sistematski pristup organizacijskim promjenama s ciljem osiguravanja kontinuirane okolišne, socijalne i sigurnosne izvedbe Projekta tokom cijelog procesa. Ti sistematski procesi osiguravaju da se promjena tretira na proaktivan način. Iako se ovo poglavlje fokusira na MOC koji se odnosi na ESIA i ESMS, proces MOC-a Kompanije osigurat će da se utjecaj značajnih promjena na okoliš, socijalna pitanja i upravljanje uz tehničke, financijske, sigurnosne i aspekte radne snage uzmu u obzir i dobiju odgovarajuću težinu.

Promjene u Projektu mogu se dogoditi zbog budućeg razvoja Projekta, na primjer ESIA se provodi prije faze detaljnog projektiranja. Adaptivne promjene mogu se dogoditi i tokom puštanja u rad i rada Projekta. Proces upravljanja promjenama započet će kada se utvrdi značajna promjena (kao što je gore definisano) bilo u elementima dizajna projekta ili u načinu rada, osim onih definisanih u Studiji izvodivosti, ESIA-i, nacionalnim dozvolama i detaljnom projektu. To mogu biti stvari poput promjene područja obuhvaćenog Projektom ili usmjeravanja cesta, ili korištenja nove hemikalije u značajnim količinama u pogonu za preradu. Proces rješavanja promjena i neizvjesnosti Projekta trebao bi prepoznati nivo promjena/ nesigurnosti kako je dolje navedeno.

- Manji značaj – Prvi nivo, gdje se promjena ili neizvjesnost u velikoj mjeri smatraju beznačajnim za nalaze ESIA-e i uvjete pribavljanja nacionalnih dozvola i ne utječu na sposobnost Projekta da ispuni zahtjeve društvene učinkovitosti navedene u ESMS-u. Ovaj nivo promjena može zahtijevati dodatne, ali ograničene okolišne ili socijalne studije ili aktivnosti istraživanja.
- Umjerena važnost – Drugi nivo, za koji se smatra da je promjena ili neizvjesnost značajna za zaključke EIA-e, ali je unutar granica definisanog osnovnog slučaja Projekta obuhvaćenog ovom ESIA-om. Ovaj nivo može zahtijevati manje promjene ESMS -a i dodatna istraživanja ili procjene okoliša i društva.
- Visoka važnost – Treći nivo, gdje buduća značajna promjena ili neizvjesnost vodi do odstupanja od scenarija osnovnog slučaja ili njegovog ključnog aspekta. Potreban je dodatak ESIA-i ili nova ESIA te službeni postupak podnošenja i odobrenja.

Ovaj proces će osigurati da se Projekat može prilagoditi promjenama, istovremeno ispunjavajući relevantne zahtjeve zaštite okoliša i društvenu učinkovitost.

7.9 Operativni proračun ESMS -a

U razvoju Financijskog modela u sklopu Definitivne studije izvodljivosti (DFS), izrađen je proračun za provedbu ESMS-a. Kapitalni izdaci i operativni proračun omogućuju provedbu ublažavanja utjecaja na okoliš, program praćenja i izvještavanja, kao i sve aktivnosti koje će biti potrebne za upravljanje okolišem tokom vijeka trajanja rudnika.

7.10 Pripremljenost i odgovor na hitne slučajeve

Za Projekat Vareš izrađen je Plan pripremljenosti i odgovora na hitne slučajeve (EPRP). Plan opisuje proces pripremljenosti i reagovanja u hitnim slučajevima koji će se implementirati i podržati posebnim planovima reagovanja tokom faza izgradnje, puštanja u rad i operativne faze Projekta Vareš. EPRP je razvijen kako bi opisao standarde i posebne postupke koje će slijediti ADT i njegovi izvođači u slučaju hitne situacije povezane s Projektom.

Procjena rizika za Projekat provedena je kao dio inženjerskih studija, koje će se pregledati tokom faze detaljnog projektiranja, a zatim godišnje, ili kada se izvrše bilo kakve značajne promjene u Projektu ili aktivnostima. EPRP je razvijen na temelju postojeće procjene rizika i ažurirat će se svakom iteracijom procjene. Trenutno EPRP pokriva sljedeće vrste hitnih slučajeva:

- incident koji je rezultirao smrću;
- incident koji je rezultirao teškim ozljedama;
- požar, šumski požar i/ili eksplozija;
- vrijeme/klima;
- izlivanje opasne kemikalije/ulja po vodi ili kopnu;
- spašavanje s visine/dubine ili ograničenog prostora;
- nesreća u vozilu/opremi;
- značajni pomaci u upravljanju skladištem jalovine;
- praćenje kvalitete zraka;
- evakuacija zgrade;
- potres;
- transportni put ili javna cesta; i
- incident rijeke/vodotoka.

EPRP se aktivira kada se dogodi incident (tj. nesreća, požar, izlivanje, lične povrede itd.) koji je izvan kontrole osoblja koje se trenutno nalazi na mjestu događaja. Provedba ovog Plana ima za cilj ublažiti ili zaštititi osoblje Projekta, izvođače, imovinu i okolne zajednice od povreda; spriječiti onečišćenje okolnih površinskih i podzemnih voda opasnim materijalima; spriječiti oštećenje okoliša, a posebno faune i flore; osigurati postupke gašenja požara i opisati druge postupke reagiranja u hitnim slučajevima koji mogu biti potrebni na gradilištu.

Posebni postupci reagovanja u hitnim slučajevima detaljno su opisani u EPRP -u. Opće mjere uključuju sljedeće:

- Hitno prijavljivanje incidenta u Kontrolnu sobu za hitne slučajeve;
- Raspoređivanje tima za reagovanje u hitnim slučajevima i tima za upravljanje u hitnim slučajevima;
- Određivanje nivoa odgovora u hitnim slučajevima (incident, hitni slučaj ili kriza);
- Otkrivanje incidenata i podizanje alarma;
- Evakuaciju osoblja na unaprijed određene točke sigurnosti i pružanje hitne pomoći prve pomoći;
- Sistematsko i sigurno zatvaranje operacija tokom incidenata;
- Određivanje središnjeg mjesta kontrole incidenata za veće incidente;
- Zadržavanje / kontrola opasnih materijala / situacija;

- Potragu i spašavanje;
- Uklanjanje i/ili zaštita vitalne opreme, materijala i dokumenata;
- Procedure odobrenja ponovnog ulaska;
- Kontakte s vlastima, medijima i, prema potrebi, s lokalnom zajednicom (npr. pružanje savjetovanja ili druga podrška za sve žrtve i njihove obitelji);
- Zaštitu od požara; i
- Hitne medicinske slučajeve.

Adriatic Metals i izvođači radova razvit će program inspekcije i revizije kako bi se osiguralo poštivanje postupaka pripravnosti i reagiranja u hitnim slučajevima. Redovno praćenje i izvješćivanje EPRP-a provodit će se putem mjesečnog izvještaja o EHS -u koje će biti pripremljeno i dostavljeno Generalnom direktoru. Izvješćivanje će uključivati:

- Sažetak aktivnosti poduzetih tokom izvještajnog razdoblja;
- Sva odstupanja ili neusklađenosti s EPRP-om;
- Planirane aktivnosti tokom sljedećeg izvještajnog razdoblja; i
- Bilo koja druga pitanja koja izazivaju zabrinutost.

Adriatic Metals provest će program podizanja svijesti zajednice kako bi se osiguralo da su obližnje zajednice pripremljene za hitne slučajeve koji se mogu dogoditi, kroz proces podizanja svijesti i pripremljenosti za hitne slučajeve na lokalnom nivou (APELL) (UNEP 2001), ili slično. Preko Koordinatora za društveno upravljanje i/ili Menadžera za okoliš i socijalno upravljanje, lokalnim zajednicama i vlastima bit će pružene informacije o strategiji Adriatic Metals-a za pripremljenost i reagovanje u hitnim slučajevima putem pružanja informacija, posebno u područjima:

- Saobraćajnih nesreća;
- Prirodne katastrofe;
- Zdravlja i dobrobiti; i
- Sigurnosti na cestama i svijesti o saobraćaju.

Postupak APELL definisan je u Planu pripremljenosti i odgovora u hitnim slučajevima i detaljno opisuje komunikacijski alat u deset koraka za vanjsku komunikaciju. Ova strategija je uspostavljena za upravljanje incidentima koji mogu utjecati na najbliže zainteresovane strane, uključujući i druge industrijske djelatnosti, poput kompanija za sječu drva.